

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “การประเมินผลการบำบัดรักษาด้วยโปรแกรมจิตสังคมบำบัด (Matrix Program) ของคลินิกบำบัดการติดยาเสพติด สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการปฏิบัติงานการบำบัดรักษาติดยาเสพติดด้วยโปรแกรมจิตสังคมบำบัด ใน 4 ด้านคือ 1.) บริบท (Context) 2.) ปัจจัยนำเข้า (Input) 3.) กระบวนการดำเนินงาน (Process) และ 4.) ผลผลิต (Product) โดยการวิเคราะห์จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง คือเอกสารวิชาการ รายงานผลการปฏิบัติงาน รายงานการประชุม ร่วมกับการใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากร จำนวน 89 คน ซึ่งประกอบด้วย นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา และพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งปฏิบัติงานด้านการบำบัดรักษาการติดยาเสพติดด้วยโปรแกรมจิตสังคมบำบัด (Matrix Program) สังกัดคลินิกบำบัดการติดยาเสพติด สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร รวมทั้งทำการสัมภาษณ์เชิงลึกจากนักสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยา จำนวน 10 คนที่ปฏิบัติงานกับโปรแกรมนี้โดยตรง และใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าทางสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบไคสแควร์ (Chi-square) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ซึ่งมีผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ด้านบริบท : การบำบัดรักษาด้วยโปรแกรมจิตสังคมบำบัด มีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลทั้งในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเขตกรุงเทพมหานคร โดยโปรแกรมได้ส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการบำบัดรักษามีความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของการติดยาเสพติด รวมถึงการฝึกทักษะใหม่ๆ เพื่อนำไปสู่การเลิกยาเสพติด และให้ความรู้ในเรื่องการป้องกันการเสพติดซ้ำ

ด้านปัจจัยนำเข้า : ได้ศึกษาใน 3 เรื่อง คือ เรื่องบุคลากร ซึ่งมีการทำงานในลักษณะกลุ่มสหวิชาชีพ ประกอบด้วย แพทย์ พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ และนักจิตวิทยา ซึ่งผู้ทำหน้าที่หลักในการให้บริการคือ นักสังคมสงเคราะห์ และนักจิตวิทยา พบว่ามีบุคลากรเพียงพอ คือมีบุคลากรปฏิบัติงานเฉลี่ยคลินิกละ 8 คน คิดเป็นอัตราส่วนบุคลากรต่อประชากร เท่ากับ 1 : 22 และพบว่าจากคลินิกจำนวน 18 แห่ง มี 9 แห่ง ที่ให้บริการเกินสัดส่วนประชากร และอีก 9 แห่ง ให้บริการน้อยกว่าหรือเท่ากับสัดส่วนประชากร เรื่องงบประมาณพบว่าได้รับการจัดสรรจากสำนักอนามัยโดยมอบหมายให้กองป้องกันและบำบัดการติดยาเสพติดเป็นผู้ดำเนินการเป็นการจัดสรรในหมวดค่าตอบแทนใช้สอยในหัวข้อสวัสดิวิทยาศาสตร์และการแพทย์ในการจัดซื้อยาและเวชภัณฑ์

และหมวดค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในการพัฒนาบุคลากร และการส่งเสริมการรณรงค์ป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติด สำหรับการจัดสรรงบประมาณของโปรแกรมจิตสังคมบำบัดยังไม่มี ความชัดเจน แต่ดำเนินการในหลายหมวดค่าใ้จ่ายในภาพรวมเป็นการจัดสรรในด้านการจัดทำคู่มือการบำบัด และการผลิตสื่อในการดำเนินกิจกรรม ด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ พบว่า คู่มือผู้เข้ารับ การบำบัดมีเนื้อหา ช้ำซ้อนเข้าใจยากไม่ทันสมัย

ด้านกระบวนการดำเนินงาน : ผู้ให้การบำบัดรักษาเห็นด้วยในระดับมากในกิจกรรมทุก ด้าน อันได้แก่ กิจกรรมการปรึกษารายบุคคล/ครอบครัว ($\bar{X}= 3.85$) กิจกรรมกลุ่มฝึกทักษะเด็ กษา ระยะต้น ($\bar{X}= 3.77$) กิจกรรมกลุ่มฝึกทักษะป้องกันกลับไปเสพซ้ำ ($\bar{X}= 3.78$) กิจกรรมกลุ่ม ครอบครัวศึกษา ($\bar{X}= 3.60$) และขั้นตอนอื่นๆ ของโปรแกรมจิตสังคมบำบัด ($\bar{X}= 3.59$)

ด้านผลผลิต : ผู้เข้ารับการบำบัดครบโปรแกรมและได้รับการติดตามผลหลังการบำบัด เป็นเวลา 1 ปี สามารถเลิกยาเสพติดได้ร้อยละ 89.00

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาคั้งนี้คือ กรุงเทพมหานครควรพัฒนาระบบและวิธีการ บำบัดรักษาอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการแก้ไขปัญหในการนำโปรแกรมจิตสังคมบำบัดไปใช้ และ ควรมีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องให้ทันตามสภาวการณ์สังคมที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ ผู้ประสานงานในชุมชนควรได้รับการสนับสนุนให้มีความรู้เกี่ยวกับโปรแกรมการบำบัดรักษา มากยิ่งขึ้น เพื่อช่วยในการเฝ้าระวัง ค้นหาและส่งต่อเข้ารับการบำบัด